

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till arkiveringslag och lag om ändring av lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till arkiveringslag och lag om ändring av lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (RP 169/2025 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Jussi Sallila, undervisnings- och kulturministeriet
- arkivchef Jari Suutari, riksdagens kansli
- enhetschef Anne-Kaarina Niemi, statsrådets kansli
- regeringsråd Päivi Pietarinen, statsrådets kansli
- specialsakkunnig Anu Polojärvi, justitieministeriet
- informationsförvaltningsråd Tommi Oikarinen, finansministeriet
- specialsakkunnig Anna Sandberg, social- och hälsovårdsministeriet
- arkivchef Piia Kaikkonen, Folkpensionsanstalten
- förvaltningsdirektör Immo Aakkula, Riksarkivet
- universitetslektor Pekka Henttonen, Tammerfors universitet
- specialsakkunnig Hanna Menna, Vårdsområdesbolaget Hyvil Ab
- specialsakkunnig Heli Hänninen, Finlands Kommunförbund
- förvaltningschef John Eriksson, Ålands landskapsregering
- vicelanråd, utbildnings- och kulturminister Annika Hambrudd, Ålands landskapsregering
- avdelningschef för utbildnings- och kulturavdelningen Niklas Stenbäck, Ålands landskapsregering
- landskapsarkivarie Åke Söderlund, Ålands landskapsregering
- styrelseordförande Tuula Linna, Suomalainen Tiedeakatemia ry
- verksamhetsledare Sanna Marttinen, sammanslutningen för forskningsinstitutet Tulanet
- ordförande Riku Keski-Rauska, Yksityiset keskusarkistot - De privata centralarkiven ry.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- sametinget
- dataombudsmannens byrå
- Regionförvaltningsverket i Södra Finland

Betänkande KuUB 4/2026 rd

- FUN De finländska universitetsbibliotekens nätverk
- Östra Finlands universitet
- Tampereen ammattikorkeakoulu
- Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira)
- Esbo stad
- Södra Karelens förbund
- Helsingfors stad
- HUS-sammanslutningen
- Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- Arkistoyhdistys - Arkivföreningen ry
- Kunnallisarkistoyhdistys ry
- Finska Historiska Samfundet rf
- Finlands universitetsrektorers råd UNIFI rf
- Forskarförbundet
- professor Veli-Pekka Viljanen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att det stiftas en arkiveringslag genom vilken den gällande arkivlagen upphävs. Dessutom föreslås det att lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen ändras.

I arkiveringslagen föreslås bestämmelser om arkivering av myndigheters handlingar och informationsmaterial som hör till kulturarvet. Det centrala syftet är att främja arkivering i digital form inom den offentliga förvaltningen och beakta förändringarna i den digitala informationshanteringen vid arkivering. Enligt lagförslaget samordnas tillämpningsområdet för och de centrala definitionerna med bestämmelserna i lagen om offentlighet i myndigheternas handlingar och lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen. Genom lagen förtydligas också tillämpningen av dataskyddslagstiftningen på behandling av personuppgifter för arkivändamål som är av allmänt intresse.

Arkiveringen omfattar åtgärder som hänför sig till fastställande av arkivvärdet för handlingar och informationsmaterial som är av allmänt intresse, en säker förvaring av dem för kommande generationer samt säkerställande av tillgången till dem och deras användbarhet. Det föreslås bestämmelser på lagnivå om grunderna och förfarandet för fastställande av arkivvärdet för handlingar och informationsmaterial som ska arkiveras. De föreslagna bestämmelserna gör det möjligt att börja överföra elektroniskt informationsmaterial till arkiv i bred omfattning. Därtill föreslås bestämmelser om Riksarkivets behörighet att meddela sådana föreskrifter om behövliga åtgärder som hänför sig till den arkivering som myndigheterna ansvarar för.

Genom den föreslagna lagen blir det möjligt att för arkiveringsändamål med avvikelse från begränsningarna i den nationella dataskyddslagen behandla myndigheters handlingar och informationsmaterial som innehåller genetiska uppgifter.

Betänkande KuUB 4/2026 rd

Regleringen av privata arkivmaterial i den lag som föreslås grundar sig i huvudsak på gällande bestämmelser, och den ska inte förändra Riksarkivets ställning i förhållande till andra aktörer som förvarar privat arkivmaterial.

I lagen föreslås bestämmelser om säkerställande av tillgången till och en säker användning av arkiverade handlingar och informationsmaterial som Riksarkivet förfogar över eller bestämmer över. Handlingarna och informationsmaterialen i fråga ska enligt den föreslagna lagen utgöra en nationell informationsresurs för arkiv. Lagen ska enligt förslaget möjliggöra att handlingar och informationsmaterial som ska arkiveras överförs till den nationella informationsresursen för arkiv inom den förvaringstid för handlingar och informationsmaterial som föreskrivs i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen.

I lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen föreslås dessutom vissa lagtekniska ändringar som hänför sig till bestämmelserna i den föreslagna arkiveringslagen och syftet är att förtydliga helheten av bestämmelser som gäller informationshantering.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utgångspunkter och syfte

Regeringen föreslår att det stiftas en ny arkiveringslag i stället för den gällande arkivlagen. I propositionen har man strävat efter att anpassa regleringen av arkivfunktionen till den nuvarande verksamhetsmiljön. Syftet med lagförslaget är också att harmonisera arkivlagstiftningen med lagstiftningen om handlingars offentlighet, informationshantering och dataskydd.

I de sakkunnigyttanden som utskottet fått har man förhållit sig positiv till propositionen. Ändringarna stöder bättre integreringen av arkiveringen i informationshanteringen och digitaliseringen än i den gällande lagstiftningen.

Utskottet anser att en totalreform av arkivlagstiftningen är nödvändig för att säkerställa att arkiveringen fungerar och är effektiv i en digital verksamhetsmiljö där arkiveringen har blivit dataförvaltning. Genom lagförslaget blir det möjligt att upprätta en gemensam informationsresurs för hela den offentliga förvaltningen (nationella informationsresursen för arkiv) där uppgifterna bevaras säkert och kostnadseffektivt och där de snabbt och heltäckande är tillgängliga för samhället.

Sammantaget anser kulturutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet föreslår att lagförslagen godkänns med följande kommentarer och med de ändringsförslag som framgår av detaljmotiveringen.

Betänkande KuUB 4/2026 rd

Propositionens samband med annan lagstiftning

Syftet med den föreslagna lagstiftningen är att förtydliga arkivbestämmelsernas tillämpningsområde och förhållande till annan lagstiftning, särskilt lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (nedan informationshanteringslagen), lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (nedan offentlighetslagen) och dataskyddslagstiftningen. Syftet med arkiveringslagen är också att precisera arkiveringsskyldigheterna för aktörerna inom den offentliga förvaltningen samt Riksarkivets behörighet att meddela närmare föreskrifter om arkiveringen. Syftet med förslaget är dock att bevara flera av de grundläggande lösningarna i den gällande lagen oförändrade.

Lagförslagets förhållande till informationshanteringslagen. I propositionen föreslås det att det i informationshanteringslagen endast görs de ändringar som behövs för att arkiveringslagen ska kunna stiftas. Arkiveringen har i propositionen ansetts vara en integrerad del av informationshanteringen, men bestämmelserna om dessa två element finns i olika lagar och är således lagtekniskt åtskilda från varandra. Sakkunniga har ansett att det som sägs ovan kan leda till att behovet av ändringar i lagstiftningen kumuleras i arkivlagstiftningen vid förändringar i informationshanteringslagens verksamhetsmiljö samt till svårigheter med tolkningen av bestämmelserna och livscykelhanteringen av information. Som en lösning har det föreslagits att bestämmelserna om arkivering och informationshantering ska finnas i samma lag.

Utskottet konstaterar att bestämmelser om myndigheternas informationshantering och arkivering i samma lag kan lösa vissa problem som följer av att bestämmelser finns i flera författningar. Problemet med separata bestämmelser har identifierats i propositionen (avsnitt 5.1) där det lyfts fram att införandet av innehållet i förslaget till arkiveringslag i den gällande informationshanteringslagen skulle innebära en författningsteknisk komplexitet. Vid bedömningen av förutsättningarna för en eventuell totalreform bör det bland annat beaktas att tolkningen av vilka gränser som den allmänna dataskyddslagstiftningen ställer för den nationella lagstiftningen inte är densamma i fråga om propositionen om informationshanteringslagen som när det gäller den aktuella propositionen.

Lagförslagets förhållande till offentlighetslagen. I ett sakkunnigyttrande konstaterades att det av propositionen inte framgår om begreppet arkivering (2 § i förslaget till arkiveringslag) motsvarar det begrepp som används i offentlighetslagen. I yttrandet fäster man också uppmärksamhet vid behovet av att försäkra sig om att de föreslagna ändringarna inte inskränker offentlighetsprincipen.

Utskottet hänvisar till ett sakkunnigyttrande och konstaterar att definitionen av arkivering i den föreslagna 2 § begränsar sig till begreppets innehåll i det aktuella lagförslaget. Definitionen är av allmän karaktär och kan inte i sig anses inskränka tillämpningen av offentlighetsprincipen. En definition av arkivering i arkiveringslagen kan inte inskränka offentlighetslagens tillämpningsområde och därmed inte heller inskränka offentlighetsprincipen enligt bestämmelserna i offentlighetslagen.

I ett sakkunnigyttrande har det framförts att 5 § 4 mom. i förslaget till arkiveringslag, enligt vilket 2 kap. i arkiveringslagen tillämpas på handlingar som innehas av ett organ som utövar

Betänkande KuUB 4/2026 rd

lagstiftnings- eller regeringsmakt, är oklart i relation till tillämpningen av 5 § 4 mom. i offentlighetslagen. I det sistnämnda momentet föreskrivs det att offentlighetslagen tillämpas på handlingar som har upprättats för internt myndighetsarbete endast om handlingarna innehåller sådana uppgifter att de enligt arkivlagstiftningen ska överföras till ett arkiv. Om en handling dock överförs till ett arkiv, kan myndigheten bestämma att uppgifter ur den får lämnas ut endast med myndighetens tillstånd.

Utskottet föreslår i detaljmotiven att 5 § i den föreslagna arkiveringslagen ändras så att den beaktar de ändringar som trädde i kraft den 15 mars 2026 i lagen om statsrådets kansli (175/2003). Enligt det nya 26 a § 1 mom. i lagen om statsrådet ska i en regerings arkiv införas sådana inom ramen för ministrars, de för ministrarnas mandatperiod utnämnda statssekreterarnas och ministrarnas specialmedarbetares uppgifter upprättade eller mottagna handlingar samt sådana handlingar i anslutning till ministerarbetsgrupper och regeringens överläggningar som inte är myndighetshandlingar enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) eller på vilka den lagen med stöd av den lagen inte tillämpas men som bedöms ha historiskt värde och forskningsvärde.

Sakkunniga har fäst uppmärksamhet vid bestämmelserna om avgiftsbelagda tjänster och utlämnande av uppgifter i 18 § i den föreslagna arkiveringslagen. Enligt 1 mom. kan Riksarkivet oberoende av 34 § 1 mom. i offentlighetslagen ta ut avgifter för elektroniskt utlämnande av elektroniska offentliga handlingar som ingår i informationsresursen för arkiv.

Utskottet instämmer i det som sägs i propositionen (s. 79) och konstaterar att det är motiverat att föreskriva om Riksarkivets möjlighet att ta ut avgifter på ett sätt som avviker från det som föreskrivs i offentlighetslagen eftersom det inte endast är det analoga materialet som kräver arbete och medför kostnader utan detsamma gäller identifiering, extrahering och utlämnande av elektroniskt arkiverade handlingar per e-post. Metoderna för att söka fram arkiverade elektroniska handlingar för informationsbegäranden är sällan lika bra som när det gäller elektroniska handlingar som finns hos myndigheter. När handlingar behandlas på ett annat ställe än i det ursprungliga informationssystemet kan deras användbarhet försämrats avsevärt, varvid identifieringen av de arkiverade elektroniska handlingar som informationsbegäran gäller ofta kräver bläddring bland eller uppdelning av elektroniska handlingar, dvs. avgränsning för olika informationssökningar.

Vid tillämpningen av den föreslagna 18 § ska momenten efter 34 § 1 mom. i offentlighetslagen beaktas. I 34 § 2 mom. föreskrivs det om uttag av en avgift för en handling som inte på det sätt som avses i 13 § 1 mom. i offentlighetslagen kan individualiseras och hittas i det dokumentregister som myndigheten för enligt offentlighetslagen med hjälp av registrets dokumentklassificering eller handlingens signum eller med hjälp av sökfunktionerna för ett register som förs elektroniskt. En sådan arbetsinsats från Riksarkivet gäller i princip inte fall där man vill återfå materialet för forskningsändamål vid det ursprungliga forskningsinstitutet.

Utskottet påpekar att avgiftsbeläggningsen enligt den föreslagna 18 § endast gäller elektroniska tjänster. Tillgången till beställda arkivalier i riksarkivets forskarsal är avgiftsfri. I tjänsten ska iaktas offentlighetslagens bestämmelser om leveranstid. Det begärda materialet ska i allmänhet lämnas ut senast följande dag, om det är fråga om offentliga arkivalier.

Betänkande KuUB 4/2026 rd

I ett sakkunnigyttrande har det framförts att en manuell genomgång av informationsmaterial som innehåller stora datavolymer kan medföra svårigheter när det gäller att lämna ut uppgifterna inom den tidsfrist på två månader som föreskrivs i 18 § 2 mom. i fall där arbetsmängden är större än normalt. I ett annat sakkunnigyttrande har det å sin sida ansetts att de maximala tidsfristerna på en månad och två månader enligt den föreslagna bestämmelsen är problematiska med tanke på kravet på att en begäran om information ska behandlas utan dröjsmål.

Utskottet hänvisar till inkommen utredning och konstaterar att det kan vara problematiskt att svarstiden enligt det föreslagna 18 § 2 mom. är längre än svarstiden enligt offentlighetslagen. Det är ändå inte motiverat att i arkiveringslagen ta in bestämmelser som i större utsträckning begränsar användningen av arkiverat informationsmaterial, utan frågan bör bedömas i samband med totalreformen av offentlighetslagen. Utskottet tillstyrker bestämmelserna om tidsfrister för utlämnande av material och påpekar med hänvisning till propositionen (s. 78) att det föreslagna 18 § 2 mom. i huvudsak motsvarar 21 b § 2 mom. i den gällande arkivlagen. I propositionen föreslås det att det till paragrafen fogas ett krav på att man agerar utan dröjsmål vilket innebär att Riksarkivet ska ge information så snart som möjligt efter det att begäran inkommit.

Lagförslagets förhållande till dataskyddslagstiftningen. Sakkunniga anser att dataskyddsrollerna i den föreslagna arkiveringslagen behöver preciseras. Deras anmärkningar har gällt till exempel behandlingen av personuppgifter för det ursprungliga användningsändamålet efter arkiveringen av handlingar och informationsmaterial i fråga om både myndigheternas egen förvaring för arkivändamål och material som överförs till den nationella informationsresursen för arkiv, inklusive arkivkopior enligt 15 § i den föreslagna arkiveringslagen.

Utskottet hänvisar till inkommen utredning och konstaterar att det inte är motiverat att i arkiveringslagen föreskriva mer exakt om myndigheternas och informationshanteringsenheters dataskyddsroller vid behandling av personuppgifter för arkivändamål. Det bör noteras att till exempel välfärdsområdets och välfärdssammanslutningars samt kommunala myndigheters rättigheter och uppgifter enligt 11, 12 och 14 § samt 15 § 2 mom. i den föreslagna lagen enligt dess 4 § 3 mom. hör till informationshanteringsenheterna. Det föreslås inga bestämmelser om ordnandet och skötseln av dem i arkiveringslagen (se RP s. 55). I en utredning har det framförts att oklarheterna i fråga om dataskyddsrollerna delvis beror på den komplicerade regleringen i dataskyddsförordningen och den nationella lagstiftning som kompletterar förordningen. Det är motiverat att lösa problemen i samband med revideringen av dataskyddslagstiftningen. Utskottet föreslår dock i detaljmotiven att 22 § i den föreslagna arkiveringslagen preciseras så att den också gäller informationshanteringsenheter.

I ett sakkunnigyttrande påpekas det att propositionen inte i tillräcklig utsträckning beaktar de grunder för behandling av personuppgifter som anges i artikel 10 i dataskyddsförordningen. Utskottet föreslår i detaljmotiven att det i förslaget till arkiveringslag (11 och 19 §) görs ändringar som uttryckligen gör det möjligt att behandla uppgifter som avses i artikel 10 i dataskyddsförordningen för arkivändamål och som förtydligar regleringen till vissa andra delar.

Betänkande KuUB 4/2026 rd

Utnyttjande av arkiverat material för forskningsändamål

I ett sakkunnigyttrande framhävs Riksarkivets lagstadgade skyldighet att främja forskningen och i anslutning till den forskarnas oro över att den arbetsmängd som krävs för digitaliseringen av arkivmaterial för närvarande i många fall försvårar och fördröjer forskningen kring bland annat historiskt material och äldre tider.

Utskottet anser utifrån inkomna uppgifter att behovet av den kompetens och de resurser som arkiveringsuppgifterna kräver inte i sig förändras i och med den föreslagna lagen, eftersom syftet med förslaget är att bevara flera grundläggande lösningar i den gällande lagen oförändrade.

Enligt 7 § i den föreslagna arkiveringslagen är myndigheterna skyldiga att planera arkiveringen. Varje myndighet ska sammanställa sitt informationsmaterial så att det kan säkerställas att de handlingar och uppgifter som ingår i materialet bevaras och är användbara för arkivändamål. Som en del av planeringen av arkiveringen ska myndigheten också se till att arkivvärdet för dess handlingar och informationsmaterial bedöms. Enligt 8 § i den föreslagna arkiveringslagen ska arkivvärdet av myndigheters handlingar och informationsmaterial basera sig på forskningsbehov. Värdningen ligger till grund för Riksarkivets arkiveringsbeslut (9 och 10 §).

I ett sakkunnigyttrande har det ansetts nödvändigt att förtydliga att 18 § 2 mom. inte gäller beställningar av handlingar och att Riksarkivet vid sina verksamhetsställen ska ordna möjlighet att regelbundet granska material som ingår i informationsresursen för arkiv. Utskottet hänvisar till inkomna uppgifter och konstaterar att både beställningar av handlingar till forskarsalen och begäran om uppgifter ur handlingar är sådana begäranden om information som avses i offentlighetslagen, så det är inte ändamålsenligt att föreskriva om dem i arkiveringslagen.

I ett sakkunnigyttrande har det framförts oro över att Riksarkivet stänger verksamhetsställen och övergår till digital kundservice samt över att man i arkiveringslagen inte har beaktat tryggheten av kulturarvet under undantagsförhållanden och beredskapen inför dem. Utskottet konstaterar att den aktuella propositionen inte innehåller några förslag till bestämmelser om var Riksarkivets verksamhetsställen ska finnas och hur många verksamhetsställen det ska ha. Riksarkivet beslutar med stöd av 3 § i lagen om Riksarkivet (509/2025) om andra verksamhetsställen än de som anges genom förordning och om placeringen av dem. Det är inte ändamålsenligt att ta in särskilda bestämmelser om beredskap för tryggheten av kulturarvet i arkiveringslagen, eftersom bestämmelser om Riksarkivets beredskap finns i lagen om ämbetsverk inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde (507/2025).

Utskottet påpekar att främjandet av digital arkivering är ett av propositionens centrala mål. Som det sägs i propositionen (s. 4 och 8) förutsätter digitaliseringen av den offentliga sektorn, förändrad praxis för informationshantering och centrala lagstiftningsreformer en reform av arkivlagstiftningen. Informationshanteringen elektrifieras och handlingar digitaliseras, varför även arkiveringen måste digitaliseras. I propositionen har det också framförts att digitaliseringen av arkiveringen stöder forskningens föränderliga behov, eftersom man i nuläget huvudsakligen använder digitalt material i undersökning av arkivkällor (s. 8, 32—33).

Betänkande KuUB 4/2026 rd

Bestämmelser om kraven på digitalisering av material föreslås i 12 § i arkiveringslagen. Bland annat innehåller bestämmelserna ett krav på att säkerställa att innehållet i handlingarna förblir oförändrat. I propositionen (s. 9) redogörs också för de krav som i annan lagstiftning ställs på tillhandahållande av digitala tjänster när det gäller att trygga informationssäkerheten, kompatibiliteten och tillgängligheten.

Enligt propositionen (s. 24) ska Riksarkivet i fortsättningen inte göra en handlings- eller aktörspecifik bedömning av om handlingar eventuellt har ett sådant kulturhistoriskt värde att de ska bevaras i analog form efter digitaliseringen. Det ankommer på den myndighet som digitaliserar handlingarna att göra denna bedömning. Riksarkivet kan dock ge anvisningar för bedömning av handlingarnas kulturhistoriska värde.

Utskottet anser att det är viktigt att digitalisera Riksarkivets material. En snabbare och mer omfattande överföring av digital verksamhet och material till den centraliserade nationella informationsresursen för arkiv sparar inte bara myndigheternas förvarings- och informationshanteringskostnader utan förbättrar också tillgången till material för forskning och andra samhällseliga ändamål. En central del av förslaget består av bestämmelserna om informationssäkra driftmiljöer och elektroniska förbindelser. De syftar till att säkerställa en omfattande digital tillgång till de uppgifter som ingår i den nationella informationsresursen för arkiv. För närvarande kan Riksarkivet ge åtkomst över nätet endast till offentliga uppgifter. Dessutom bör noteras att bestämmelserna om skydd för personuppgifter, på grund av den vida definitionen av personuppgifter, gäller en mycket stor del av det nyare informationsmaterialet.

Digitaliseringsreformen behövs för att möjliggöra forskning och annan användning av material oberoende av tid och plats. Utskottet anser det vara viktigt att man vid genomförandet av arkiveringen och i Riksarkivets tjänster ser till att de är tillräckliga bland annat med tanke på forskarnas behov. Analogt material ska vara tillgängligt om det ännu inte är tillgängligt i elektronisk form.

Informations- och cybersäkerhet vid arkivering

I sakkunnigytrandena har man fäst uppmärksamhet vid informationssäkerheten och cybersäkerheten i arkiveringssystemen samt vid att man i propositionen knappt alls har bedömt tillförlitligheten och beständigheten hos de nuvarande lösningarna för långtidsförvaring (LDB).

Utskottet konstaterar utifrån inkommen utredning och med hänvisning till propositionen (s. 31) att Riksarkivet även i fortsättningen utnyttjar CSC:s LDB-tjänst för digitala kulturarv som en lösning för långtidsförvaring. Propositionen med förslag till lag om förutsättningarna för aktiebolaget CSC – IT-centret för vetenskap Ab:s ställning som anknuten enhet, om gemensam användning av den forskningsinfrastruktur som är i bolagets ägo och om dess beredskapsskyldighet behandlas för närvarande i kulturutskottet för betänkande.

Den föreslagna regleringen ur Ålands synvinkel

I sakkunnigytrandena från Ålands landskapsregering har det fästs uppmärksamhet vid konstaterandet i motiveringen till det föreslagna 4 § 2 mom. i arkiveringslagen (s. 55) att 30 § 17

Betänkande KuUB 4/2026 rd

punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) ger utrymme för tolkningar. Enligt bestämmelsen får arkivalier härrörande från statsmyndigheter som är verksamma i landskapet föras bort från landskapet endast efter samråd med landskapsregeringen. Enligt Ålands landskapsregerings yttrande har landskapsregeringen rätt att delta i styrningen av dokumentförvaltningen och arkivfunktionen i fråga om statliga myndigheters verksamhet på Åland.

I utredningen har det framförts att förhandlingsskyldigheten inte skapar någon grund för delad styrningsbehörighet. Också enligt ett sakkunnigytrande till utskottet motsvarar det föreslagna 4 § 2 mom. i arkiveringslagen uppdelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet Åland enligt självstyrelselagen för Åland. Utskottet förutsätter att man följer hur tillämpningen av den föreslagna lagstiftningen fungerar för myndigheterna på Åland. (Utskottets förslag till uttalande)

Avslutningsvis

Utskottet anser på det sätt som framförts i vissa sakkunnigytranden att det är viktigt att se till att myndigheterna har tillräcklig kompetens och tillräckliga resurser för arkivering. Även om syftet med propositionen är att bevara flera av de grundläggande lösningarna i den gällande lagen oförändrade, behövs det ny kompetens om informationshantering och forskningsbehov exempelvis för att fullgöra skyldigheten att planera arkiveringen och värdera det material som är avsett för arkivering. Utöver dessa faktorer krävs det också tydliga, tillräckliga och aktuella anvisningar för att den föreslagna arkiveringslagen ska kunna samordnas med annan lagstiftning. Anvisningarna ska inte riktas enbart till dem som tillämpar arkiveringslagen utan också till forskare som behöver och utnyttjar material i arkivet och mer allmänt till medborgarna.

Utskottet förutsätter att man följer hur den föreslagna lagstiftningen fungerar och att åtgärder vidtas utan dröjsmål för att avhjälpa eventuella missförhållanden. (Utskottets förslag till uttalande)

DETALJMOTIVERING

1. Arkiveringslagen

5 §. Tillämpningen av lagen på verksamhet som utövas av organ som utövar lagstiftnings- eller regeringsmakt och myndigheter i anslutning till dem. Utskottet föreslår att paragrafen ändras så att den beaktar de bestämmelser om handlingar som ska föras in i en regerings arkiv som fogades till lagen om statsrådet (150/2026) och trädde i kraft den 15 mars 2026. Syftet med ändringsförslaget är att till paragrafen foga informativa hänvisningar som förtydligar paragrafens förhållande till lagen om statsrådet, som har ställning som speciallag i förhållande till arkiveringslagen. Efter det att ändringen av lagen om statsrådet trätt i kraft måste de bestämmelser som innehållsligt motsvarar propositionens specialmotivering till 5 § 3 och 4 mom. formuleras tydligare och noggrannare avgränsat.

Betänkande KuUB 4/2026 rd

Utskottet föreslår att det till 3 mom. fogas en andra mening enligt vilken bestämmelser om handlingar som ska föras in i en regerings arkiv finns i lagen om statsrådet och att ordalydelsen i 4 mom. ändras så att vad som i 2 kap. föreskrivs om myndighetshandlingar också ska tillämpas på handlingar som inkommit till riksdagen med anledning av riksdagens uppgifter eller som upprättats i samband med riksdagens arbete samt på handlingar som avses i 26 a § 1 mom. i lagen om statsrådet.

7 §. Planering av arkivering. Utskottet hänvisar till det som sägs i en inkommen utredning och konstaterar att momenten i paragrafen behöver byta ordningsföljd för att bestämmelsen ska bli tydligare. I 2 mom. beskrivs det hur myndigheten ska planera arkiveringen av sina handlingar och sitt informationsmaterial och i 1 mom. vad myndigheten ska se till som en del av planeringen av arkiveringen. Utskottet föreslår att momentens inbördes ordningsföljd ändras så att 1 och 2 mom. byter ordning och att hänvisningen i 3 mom. till 2 mom. ändras till en hänvisning till 1 mom.

11 §. Åtgärder för informationshantering i fråga om handlingar och informationsmaterial som ska arkiveras. I 2 mom. föreskrivs att utöver vad som föreskrivs i 6 § 1 mom. i dataskyddslagen (1050/2018) tillämpas artikel 9.1 i dataskyddsförordningen inte på arkiverade handlingar och informationsmaterial som innehåller sådana genetiska uppgifter som avses i artikel 4.13 i dataskyddsförordningen. Enligt propositionsmotiven (s. 71) utnyttjar paragrafen det nationella handlingsutrymmet i dataskyddsförordningen och fastställer nationella regler för arkivering av allmänt intresse. På arkivering av handlingar och informationsmaterial tillämpas enligt motiven även 32 § i dataskyddslagen och artikel 89 i dataskyddsförordningen.

I ett sakkunnigyttrande påpekas det att det i 6 § 1 mom. 8 punkten i dataskyddslagen föreskrivs om behandling av forskningsmaterial och kulturarvsmaterial för allmännyttiga arkivändamål, vilket enligt förarbetena till dataskyddslagen (RP 9/2018 rd, s. 91) är ett snävare begrepp än arkivändamål av allmänt intresse. Det förblir oklart om avsikten har varit att i propositionen föreslå att 6 § i dataskyddslagen ska tillämpas på andra uppgifter än genetiska uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter.

Med hänvisning till sakkunnigyttrandet och inkomna uppgifter fäster utskottet också uppmärksamhet vid att det med undantag av 8 § i förslaget till arkiveringslag inte i propositionen föreslås bestämmelser om grunderna för behandling för arkivändamål av personuppgifter som rör fällande domar i brottmål och lagöverträdelse som innefattar brott eller därmed sammanhängande säkerhetsåtgärder som avses i artikel 10 i dataskyddsförordningen. Sådan behandling av uppgifter som avses i artikel 10 i dataskyddsförordningen och som är tillåten enligt 7 § 1 mom. 2 punkten i dataskyddslagen för historisk forskning och också för annan vetenskaplig forskning är svår att genomföra utan att arkivera uppgifterna. Bestämmelser om arkivering av dessa uppgifter finns inte i den lagstiftning som stiftats senare än dataskyddsförordningen och dataskyddslagen. Behandling för arkivändamål är på det sätt som förutsätts i artikel 10 i dataskyddsförordningen i dagsläget tillåten i enlighet med arkivlagen, men bestämmelsen om skyddsåtgärder i 6 § 2 mom. i dataskyddslagen tillämpas inte.

Med hänvisning till sakkunniga och inkommen utredning anser utskottet det motiverat att det i paragrafen i stället för hänvisningen till grunderna för undantag i 6 § i dataskyddslagen föreskrivs om möjligheten att behandla uppgifter om särskilda kategorier av personuppgifter och brott direkt

Betänkande KuUB 4/2026 rd

i den föreslagna arkiveringslagen i form av speciallagstiftning inom det handlingsutrymme som artiklarna 9 och 10 i dataskyddsförordningen tillåter. Denna lösning beaktar det krav som framförts i grundlagsutskottets utlåtandep Praxis, dvs. att bestämmelserna om behandling av i konstitutionellt hänseende känsliga uppgifter ska vara tillräckligt exakta och noga avgränsade (se GrUU 14/2018 rd, s. 5).

Utskottet hänvisar till inkommen utredning och föreslår att hänvisningen till 6 § 1 mom. i dataskyddslagen stryks i 1 mom. och att det till momentet fogas en bestämmelse som uttryckligen gör det möjligt att behandla de uppgifter som avses i artikel 10 i dataskyddsförordningen för arkivändamål på så sätt att bestämmelsen om skyddsåtgärder i 6 § 2 mom. i dataskyddslagen tillämpas.

19 §. Behandling av personuppgifter och en informationssäker driftmiljö. I ett sakkunnigyttrande har man fäst uppmärksamhet vid behovet av att förtydliga bestämmelserna i paragrafen. Trots att bestämmelsen i 1 mom. avviker från det principiella förbudet i artikel 9 i dataskyddsförordningen mot att behandla uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter, inklusive genetiska uppgifter, är det enligt det föreslagna 2 mom. möjligt att behandla genetiska uppgifter. Syftet med 1 mom. är att behandlingen av särskilda kategorier av personuppgifter ska basera sig direkt på speciallagstiftning enligt det handlingsutrymme som artikel 9.2 i dataskyddsförordningen tillåter. Därför har det inte ansetts nödvändigt att hänvisa till dataskyddslagen i bestämmelsen.

Utskottet anser utifrån inkomna uppgifter att behandlingen av genetiska uppgifter enligt paragrafen bör basera sig direkt på speciallagstiftning enligt det handlingsutrymme som artikel 9.2 tillåter och att det till denna del inte är nödvändigt att hänvisa till dataskyddslagen i bestämmelsen. Utskottet hänvisar till det som det anförts om artikel 10 i dataskyddsförordningen ovan i detaljmotiven till 11 § och konstaterar att paragrafen behöver kompletteras med en bestämmelse om behandling av de uppgifter som avses i den artikeln.

Utskottet föreslår därför att 1 och 2 mom. ändras så att den sista meningen i 1 mom. flyttas till första mening i 2 mom., att den första meningen i 2 mom. stryks och att det till 2 mom. fogas en bestämmelse om behandling av de uppgifter som avses i artikel 10 i dataskyddsförordningen.

22 §. Riksarkivets bedömningsuppgift. Riksarkivet ges i den föreslagna paragrafen behörighet att bedöma myndigheter. Med hänvisning till inkommen utredning konstaterar utskottet att en del av de skyldigheter enligt den lagstiftning som avses i paragrafen hör till välfärdsområdenas, välfärdssammanslutningarnas, kommunernas och samkommunernas informationshanteringsenheter. Därför är det motiverat att Riksarkivet också får behörighet att bedöma informationshanteringsenheter.

Utskottet föreslår att slutet av 1 mom. kompletteras med en bestämmelse enligt vilken Riksarkivets rätt att bedöma om skyldigheterna enligt paragrafen iakttas också omfattar de informationshanteringsenheter som avses i 4 § 1 mom. 5—8 punkten i informationshanteringslagen.

Betänkande KuUB 4/2026 rd

25 §. Ikraftträdande. Utskottet konstaterar att paragrafen inte nämner att arkivverkets föreskrifter och beslut förblir i kraft, trots att det i specialmotiveringen hänvisas till dess gallringsbeslut (s. 87). För att avhjälpa bristen föreslår utskottet att 3 mom. ändras så att arkivverket nämns i momentet, varefter bestämmelsen också omfattar de föreskrifter och beslut som arkivverket tidigare meddelat.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 2 i proposition RP 169/2025 rd utan ändringar.

*Riksdagen godkänner lagförslag 1 i proposition RP 169/2025 rd med ändringar.
(Utskottets ändringsförslag)*

Riksdagen godkänner ett uttalande. (Utskottets förslag till uttalande)

Utskottets ändringsförslag

1.

Arkiveringslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 Kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om arkivering av myndigheters handlingar och informationsmaterial som tillhör kulturarvet.

Bestämmelser om tillämpningen av denna lag på organ som utövar lagstiftnings- och regeringsmakt finns i 5 §.

Betänkande KuUB 4/2026 rd

Bestämmelser om Riksarkivets uppgifter för att säkerställa bevarandet av och tillgången till privata handlingar som är viktiga med tanke på kulturarvet finns i 3 kap.

2 §

Arkivering

Arkivering omfattar åtgärder som hänför sig till fastställande av det arkivvärde för handlingar och informationsmaterial som är av allmänt intresse samt en säker förvarning av dem för kommande generationer och säkerställande av tillgången till dem och deras användbarhet.

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

- 1) *handling* handlingar som avses i 5 § 1 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), nedan *offentlighetslagen*,
- 2) *myndighetshandling*, myndighetshandlingar som avses i 5 § 2 mom. i offentlighetslagen
- 3) *informationsmaterial*, informationsmaterial som avses i 2 § 1 mom. 5 punkten i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019), nedan *informationshanteringslagen*,
- 4) *privat arkivmaterial*, andra handlingar än sådana som avses i 2 och helheter som innehåller sådana handlingar.

4 §

Myndigheter

Med *myndighet* avses i denna lag de myndigheter som avses i 4 § 1 mom. i offentlighetslagen. Vad som i denna lag föreskrivs om myndigheter tillämpas också på

- 1) de universitet som avses i universitetslagen (558/2009) och de yrkeshögskolor som avses i yrkeshögskolelagen (932/2014)
- 2) ortodoxa kyrkan samt dess församlingar och kloster,
- 3) enskilda personer och sammanslutningar samt andra offentlighetsrättsliga samfund än sådana som är verksamma som myndigheter, till den del de utövar offentlig makt.

Lagen tillämpas på statliga myndigheter verksamma i landskapet Åland med de begränsningar som anges i 30 § 17 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991).

I fråga om de i 4 § 1 mom. 4 punkten i offentlighetslagen avsedda välfärdsområdenas och välfärdssammanslutningarnas myndigheter samt kommunala myndigheter ankommer de rättigheter och uppgifter som i 11, 12 och 14 § och 15 § 2 mom. i denna lag föreskrivs för en myndighet på de informationshanteringsenheterna som avses i 4 § 1 mom. 5–8 punkten i informationshanteringslagen.

Bestämmelser om arkivering av den evangelisk-lutherska kyrkans myndigheters handlingar finns i kyrkolagen (652/2023).

Betänkande KuUB 4/2026 rd

När verksamheten vid ett organ som avses i 4 § 1 mom. 8 punkten i offentlighetslagen har avslutats svarar den myndighet som beslutat om tillsättandet av organet för myndighetens uppgifter enligt denna lag.

5 §

Tillämpningen av lagen på verksamhet som utövas av organ som utövar lagstiftnings- eller regeringsmakt och myndigheter i anslutning till dem

På riksdagen och dess ämbetsverk tillämpas endast 7 § 1 mom., 8 §, 11 § 1 och 2 mom., 12 § 1 mom., 14 och 21 §.

Bestämmelser om arkivering av republikens presidents handlingar finns i lagen om republikens presidents kansli (100/2012).

Statsrådets kansli svarar för arkivering av statsrådets och ministeriernas handlingar. Bestämmelser om handlingar som ska föras in i en regerings arkiv finns i lagen om statsrådet (175/2003).

Vad som i 2 kap. föreskrivs om myndighetshandlingar tillämpas också på handlingar som inkommit till riksdagen med anledning av riksdagens uppgifter eller som upprättats i samband med riksdagens arbete samt på handlingar som avses i 26 a § 1 mom. i lagen om statsrådet.

6 §

Nationella informationsresursen för arkiv

Nationella informationsresursen för arkiv är en helhet som behandlas med hjälp av informationssystem eller manuellt, och innehåller arkiverade handlingar och informationsmaterial som Riksarkivet innehar och förfogar över.

2 kap.

Arkivering av myndigheternas handlingar och informationsmaterial

7 §

Planering av arkivering

~~Som en del av planeringen av arkiveringen ska myndigheten se till att arkivvärdet för dess handlingar och informationsmaterial bedöms.~~

Myndigheten ska planera arkiveringen av sina handlingar och informationsmaterial inom ramen för informationshanteringen. Varje myndighet ska sammanställa sitt informationsmaterial så att det kan säkerställas att de handlingar och uppgifter som ingår i materialet bevaras och är användbara för arkivändamål.

Som en del av planeringen av arkiveringen ska myndigheten se till att arkivvärdet för dess handlingar och informationsmaterial bedöms.

Betänkande KuUB 4/2026 rd

Riksarkivet får meddela närmare föreskrifter om de tekniska sätt på vilka de skyldigheter som anges i 1 mom. kan fullgöras.

8 §

Värdebestämning

Fastställandet av arkivvärdet av myndigheters handlingar och informationsmaterial (*värdebestämning*) ska basera sig på forskningsbehov. Föremål för en sådan värdebestämning är alla handlingar och informationsmaterial vid en myndighet, inklusive handlingar som innehåller sådana uppgifter som avses i artikel 9 och 10 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmänna dataskyddsförordningen), nedan *dataskyddsförordningen*. Det material som arkiveras ska bilda en mångsidig och heltäckande bild av samhället.

Vid värdebestämningen ska särskilt beaktas

- 1) myndighetens uppdrag med avseende på dess samhällseliga betydelse,
- 2) hur betydelsefulla de objekt som är föremål för myndighetens verksamhet är, verksamhetens konsekvenser samt dokumentering av exceptionella fenomen,
- 3) hur betydelsefulla respektive handlingar är inom ramen för myndighetens verksamhetsprocesser, med avseende på användningen av dessa uppgifter inom beslutsfattandet vid flera olika myndigheter,
- 4) uppgifternas unika karaktär och omfattning,
- 5) olika användningsmöjligheter för uppgifterna samt deras förutsebara utveckling.

Vid värdebestämningen ska de risker som är förbundna med behandlingen av personuppgifter för arkivändamål och arkiveringens proportionalitet bedömas.

9 §

Beslut om handlingar och informationsmaterial som ska arkiveras

Riksarkivet beslutar om de handlingar och informationsmaterial som myndigheterna ska arkivera, om inte något annat föreskrivs särskilt i lag (*arkiveringsbeslut*). Riksarkivets beslut grundar sig på en värdebestämning enligt 8 §. Om de handlingar och det informationsmaterial som är föremål för värdebestämningen innehåller sådana genetiska uppgifter som avses i artikel 4.13 i dataskyddsförordningen, ska Riksarkivet bedöma riskerna i samband med bevarandet av dem för kommande generationer.

En myndighet ska inleda ett ärende som gäller arkivering av handlingar och informationsmaterial, om det inte har fattats något beslut om arkivering eller om beslutet inte längre är aktuellt. Myndigheten ska i samband med att ärendet inleds ge tillräckliga beskrivningar och uppgifter samt ett på en värdebestämning baserat förslag angående vilka handlingar och informationsmaterial som ska arkiveras.

Riksarkivet kan inleda ett ärende på eget initiativ, om

- 1) något beslut om de handlingar och informationsmaterial som ska arkiveras hos myndigheten inte har fattats eller om beslutet inte längre är aktuellt och ärendet inte inleds inom skälig tid i enlighet med 2 mom., eller

Betänkande KuUB 4/2026 rd

2) de handlingar och informationsmaterial som är föremål för arkiveringsbeslutet hör till ett i 2 § 7 punkten i informationshanteringslagen avsett gemensamt informationslager för flera olika myndigheter.

10 §

Allmänt beslut om arkivering

Riksarkivet kan besluta om arkivering av flera myndigheters handlingar och informationsmaterial genom ett allmänt beslut (*allmänt arkiveringsbeslut*). En förutsättning för ett allmänt arkiveringsbeslut är att det behövs för att säkerställa att värdebestämningen av handlingar och informationsmaterial inom ett visst verksamhetsområde eller att myndigheters ekonomi-, personal- eller allmänna förvaltning är enhetlig.

Ett ärende som gäller ett allmänt arkiveringsbeslut kan inledas av det behöriga ministeriet eller av en aktör som i stor utsträckning företräder myndigheterna. Riksarkivet kan inleda ett ärende på eget initiativ, om det inte har fattats något beslut om de handlingar och informationsmaterial som ska arkiveras eller om beslutet i fråga inte längre är aktuellt.

På allmänna arkiveringsbeslut tillämpas vad som föreskrivs i 9 § 1 mom. Riksarkivet ska säkerställa att de myndigheter som har del i saken har möjlighet att framföra sin åsikt i ärendet och avge sin förklaring angående de omständigheter som påverkar värdebestämningen av handlingarna och informationsmaterialet.

11 §

Åtgärder för informationshantering i fråga om handlingar och informationsmaterial som ska arkiveras

Myndigheten ska se till att handlingar och informationsmaterial som ska arkiveras förvaras så att handlingarna och materialen samt de metadata som hör till dem är tillgängliga, beviskraftiga och begripliga. Myndigheten ska förvalta arkiverade handlingar i sådana informationssystem och lokaler där åtkomsten till handlingarna samt deras säkerhet kan säkerställas.

~~Utöver vad som föreskrivs i 6 § 1 mom. i dataskyddslagen (1050/2018) tillämpas a~~ Artikel 9.1 i dataskyddsförordningen tillämpas inte på arkiverade handlingar och informationsmaterial som innehåller sådana genetiska uppgifter som avses i artikel 4.13 i dataskyddsförordningen. En myndighet får behandla sådana personuppgifter som avses i artikel 10 i dataskyddsförordningen för arkivändamål av allmänt intresse. Vid sådana behandlingssituationer ska myndigheterna vidta i 6 § 2 mom. i dataskyddslagen (1050/2018) avsedda lämpliga och särskilda åtgärder för att skydda den registrerades rättigheter.

Riksarkivet kan meddela myndigheterna närmare föreskrifter om det tekniska genomförandet av de uppgifter som anges i 1 mom. och om de filformat som ska användas vid arkiveringen.

Betänkande KuUB 4/2026 rd

12 §

Omvandling av handlingar till elektroniskt format

De handlingar som ska arkiveras eller som har arkiverats av en myndighet kan omvandlas till elektroniskt format. När handlingar som ska arkiveras eller som har arkiverats omvandlas till elektroniskt format, ska behörig myndighet säkerställa att innehållet i handlingen förblir oförändrat och att innehållets integritet och tillförlitlighet bevaras. I fråga om sådana handlingar som överförs i elektroniskt format får handlingen i ursprunglig form förstöras, om inte handlingens kulturhistoriska värde eller rättsliga bevisvärde förutsätter att den även ska bevaras i ursprunglig form.

Riksarkivet kan meddela myndigheterna närmare föreskrifter om de tekniska förfarandena vid omvandling av handlingar till elektronisk format enligt 1 mom.

13 §

Överföring av statliga myndigheters handlingar till den nationella informationsresursen för arkiv

De myndigheter som avses i 4 § 1 mom. 1 och 2 punkten i offentlighetslagen samt av dem tillsatta organ som avses i 8 punkten i det momentet ska överföra de myndighetshandlingar och informationsmaterial som ska arkiveras i elektronisk form till den nationella informationsresursen för arkiv.

Avvikelse från den överföringsskyldighet eller den elektroniska form som avses i 1 mom. får göras på grund av nödvändiga krav som ställs på hanteringen av säkerhetsklassificerade handlingar eller andra krav på informationssäkerhet eller om det behövs av någon annan särskild anledning som hänför sig till handlingens eller informationsmaterialets art. Handlingar som omvandlats till elektroniskt format ska även överföras i original, om det ursprungliga formatet är särskilt värdefullt.

Riksarkivet beslutar om tidpunkten för överföringen efter att ha hört i 1 mom. avsedd myndighet eller i momentet avsett organ. Överföringen får genomföras inom loppet av den förvaringstid som avses i 21 § i informationshanteringslagen. Varje myndighet eller organ ansvarar själv för att dess handlingar och informationsmaterial försätts i överförbart skick, för överföringen och för kostnaderna för den. Överföringen får genomföras av den myndighet som ansvarar för den gemensamma informationsresursen eller det gemensamma informationssystemet.

Riksarkivet får meddela närmare föreskrifter om de tekniska sätten för försättande i överförbart skick och överföring av handlingar och informationsmaterial som avses i 3 mom.

14 §

Överföring av andra myndigheters handlingar till den nationella informationsresursen för arkiv

Andra myndigheter och organ än de som avses i 13 mom. kan i elektroniskt format överföra handlingar och informationsmaterial som ska arkiveras till den nationella informationsresursen för arkiv. Överföringen får genomföras inom den förvaringstid som avses i 21 § i

Betänkande KuUB 4/2026 rd

informationshanteringslagen. Dessa myndigheters handlingar får överföras till den nationella informationsresursen för arkiv i annat format än elektroniskt, om handlingens ursprungliga format är särskilt värdefullt.

Myndigheten och Riksarkivet kommer överens om genomförandet av och tidpunkten för sådana överföringar som avses i 1 mom.

15 §

Arkivkopior av informationsmaterial

Riksarkivet har rätt att av i 13 § 1 mom. avsedda myndighets och organs elektroniska informationsmaterial vars innehåll är föränderligt få en kopia för forskningsändamål (*arkivkopior*) till den nationella informationsresursen för arkiv, om informationsmaterialet ska arkiveras. På överföringen av arkivkopior tillämpas 13 § 3 mom.

Riksarkivet kan på basis av ett separat avtal ta emot en i 1 mom. avsedd kopia av en annan myndighets elektroniska informationsmaterial till den nationella informationsresursen för arkiv, om materialet ska arkiveras.

3 kap.

Privat arkivmaterial

16 §

Införande av privat arkivmaterial i den nationella informationsresursen för arkiv

Riksarkivet kan med stöd av ett avtal ta in sådant privat arkivmaterial i den nationella informationsresursen för arkiv som med tanke på allmänintresset ska arkiveras.

De begränsningar som överenskommits med överlåtaren gäller vid användningen av privat arkivmaterial som tagits in i den nationella informationsresursen för arkiv.

17 §

Tryggande av privat arkivmaterial

Om sådant arkivmaterial i privat besittning som är värdefullt med tanke på det nationella kulturarvet och som ska arkiveras i enlighet med ett allmänt intresse uppenbart löper risk för att förstöras, förkomma eller säljas, har Riksarkivet rätt att ta en kopia eller en elektronisk upptagning av det, eller lösa in det till gängse pris.

Riksarkivet kan besluta att i 1 mom. avsett arkivmaterial som är föremål för kopiering, upptagning eller inlösen enligt 1 mom. omedelbart ska överföras till Riksarkivet till dess det finns ett beslut som vunnit laga kraft i frågan om kopiering, upptagning eller inlösen. Under den temporära förvaringen får uppgifter ur handlingarna inte lämnas ut till andra än deras ägare.

Bestämmelser om utförsel av arkivmaterial som avses i denna paragraf finns i lagen om begränsning av utförseln av kulturföremål (933/2016).

Betänkande KuUB 4/2026 rd

4 kap.

Bestämmelser om den nationella informationsresursen för arkiv

18 §

Utlämnande av uppgifter ur myndighetshandlingar som överförs till den nationella informationsresursen för arkiv

Riksarkivet har, trots bestämmelserna i 16 § 1 mom. i offentlighetslagen, rätt att i elektronisk form lämna ut uppgifter ur myndighetshandlingar som överförs till den nationella informationsresursen för arkiv. Riksarkivet kan oberoende av 34 § 1 mom. i den lagen ta ut avgifter för elektroniskt utlämnande av elektroniska offentliga handlingar som ingår i informationsresursen för arkiv.

En begäran om att få ta del av en myndighetshandling som överförs till den nationella informationsresursen för arkiv ska behandlas utan dröjsmål, och uppgifter ur en offentlig handling ska lämnas ut så snart som möjligt, dock inom en månad från det att Riksarkivet har fått begäran om att få ta del av handlingen. Om de begärda handlingarna är många eller innehåller sekretessbelagda delar, eller om någon annan därmed jämförbar orsak föranleder att det krävs specialåtgärder eller en större arbetsmängd än normalt för att behandla och avgöra ärendet, ska ärendet avgöras och uppgifter ur en offentlig handling lämnas ut inom två månader från det att Riksarkivet tagit emot begäran om att få ta del av handlingen.

19 §

Behandling av personuppgifter och en informationssäker driftmiljö

Personuppgiftsansvarig för den nationella informationsresursen för arkiv är Riksarkivet. Riksarkivet behandlar personuppgifter som ingår i den nationella informationsresursen för arkiv för arkivändamål som är av allmänt intresse. ~~Artikel 9.1 i dataskyddsförordningen tillämpas inte på behandlingen av personuppgifter som ingår i den nationella informationsresursen för arkiv.~~

~~Utöver vad som föreskrivs i 6 § 1 mom. i dataskyddslagen tillämpas artikel 9.1 i dataskyddsförordningen inte på handlingar och informationsmaterial som ingår i den nationella informationsresursen för arkiv och som innehåller sådana genetiska uppgifter som avses i artikel 4.13 i dataskyddsförordningen.~~ Artikel 9.1 i dataskyddsförordningen tillämpas inte på behandlingen av personuppgifter som ingår i den nationella informationsresursen för arkiv. En myndighet får behandla personuppgifter som avses i artikel 10 i dataskyddsförordningen för arkivändamål av allmänt intresse. Vid sådana behandlingssituationer ska Riksarkivet vidta i 6 § 2 mom. i dataskyddslagen avsedda lämpliga och särskilda åtgärder för att skydda den registrerades rättigheter.

Riksarkivet kan upprätthålla en informationssäker driftmiljö eller utnyttja en annan myndighets datasäkra driftmiljö, där det är möjligt att säkerställa att sådana personuppgifter i elektronisk form eller informationsmaterial som innehåller sekretessbelagda uppgifter eller handlingar som hör till den nationella informationsresursen för arkiv behandlas och lämnas ut på ett informationssäkert sätt.

Betänkande KuUB 4/2026 rd

20 §

Öppnande av en elektronisk förbindelse för andra än myndigheter

Riksarkivet kan öppna en elektronisk förbindelse i en informationssäker driftmiljö till handlingar som innehåller personuppgifter eller sekretessbelagda uppgifter och andra motsvarande uppgifter och som ingår i elektroniska informationsmaterial som hör till den nationella informationsresursen för arkiv när det är fråga om sådana uppgifter som den som beviljats åtkomsträtt har rätt att få uppgifter om och rätt att behandla dessa uppgifter.

En förutsättning för öppnandet av en elektronisk förbindelse är att förbindelsen har begränsats till endast de uppgifter som behövs i enlighet med rätten att få uppgifter och att öppnandet står i rätt proportion till den registrerades rättigheter.

Bestämmelser om öppnande av en elektronisk förbindelse till en myndighet finns i informationshanteringslagen.

5 kap.

Särskilda bestämmelser

21 §

Förvaring av handlingar hos Riksarkivet

Riksarkivet kan på basis av ett separat avtal förvara handlingar och informationsmaterial som ska arkiveras enligt ett i 9 eller 10 § avsett beslut eller enligt vad som särskilt föreskrivs i lag.

Riksarkivet kan med stöd av ett avtal förvara privat arkivmaterial som är i privat besittning och som ska arkiveras med tanke på allmänintresset.

22 §

Riksarkivets bedömningsuppgift

Riksarkivet har rätt att bedöma hur myndigheterna och de informationshanteringsenheter som avses i 4 § 1 mom. 5—8 punkten i informationshanteringslagen iakttar bestämmelserna i 7 och 11—13 § i denna lag samt 21 § i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003) samt de föreskrifter som Riksarkivet meddelat med stöd av dem.

Om Riksarkivet vid utförandet av en sådan bedömningsuppgift upptäcker brister i fråga om iakttagandet av dessa lagar eller föreskrifter, kan Riksarkivet uppmärksamma myndigheten på de förfaranden som enligt lag eller med stöd av lag ska genomföras och de krav som enligt lag eller med stöd av lag ska uppfyllas.

Betänkande KuUB 4/2026 rd

23 §

Riksarkivets rätt att få uppgifter

Riksarkivet har trots sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt av myndigheterna få de utredningar som är nödvändiga för att Riksarkivet ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt 9, 10 och 22 § samt behövliga uppgifter om åtgärder för informationshantering i fråga om handlingar och informationsmaterial som ska arkiveras samt om en informationshanteringsmodell i enlighet med 5 § i informationshanteringslagen.

24 §

Sökande av ändring

Omrövning får begäras av beslut som avses i denna lag. Bestämmelser om begäran om omrövning finns i förvaltningslagen (434/2003). Omrövning av Riksarkivets interimistiska beslut enligt 17 § 2 mom. får dock inte begäras.

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

25 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs arkivlagen (831/1994). En hänvisning till arkivlagen i någon annan lag avser efter ikraftträdandet av denna lag en hänvisning till denna lag.

De föreskrifter och beslut som Riksarkivet och arkivverket har meddelat med stöd av tidigare lagstiftning och som gäller vid ikraftträdandet av denna lag förblir i kraft tills Riksarkivet bestämmer något annat.

2.

Lag

om ändring av lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen

I enlighet riksdagens beslut
ändras i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) 5 § 2 mom. 3 punkten och 3 mom., 10 § 2 mom. och 21 § som följer:

5 §

Informationshanteringsmodell och konsekvensbedömning

Av informationshanteringsmodellen ska framgå åtminstone uppgifter om

3) arkiveringen av informationsmaterial, det informationssystem eller den plats som används för att genomföra arkiveringen, eller om förstöring av informationsmaterial,

Vid planeringen av väsentliga administrativa reformer som har konsekvenser för innehållet i informationshanteringsmodellen och i samband med att informationssystem tas i bruk ska informationshanteringsenheten bedöma de förändringar som hänför sig till åtgärderna och deras konsekvenser i förhållande till ansvaren för informationshanteringen, informationssäkerhetskraven och informationssäkerhetsåtgärderna enligt 4 kap., kraven på skapande och sättet för utlämnande av informationsmaterial enligt 5 kap., kraven på ärendehantering och informationshantering i samband med tjänsteproduktion enligt 6 kap. och, enligt vad som föreskrivs någon annanstans i lag om handlingsoffentlighet, sekretessbeläggning, skyddande av information, informationsrättigheter samt arkivering. Informationshanteringsenheten ska i sin bedömning av förändringar som avser informationshantering beakta interoperabiliteten mellan informationslager samt möjligheterna att utnyttja informationslager för skapande och utnyttjande av informationsmaterial. På basis av bedömningen ska informationshanteringsenheten vidta de åtgärder som behövs för att ändra informationshanteringsmodellen och genomföra ändringarna. Det föreskrivs särskilt om konsekvensbedömning i fråga om dataskydd och om förhandssamråd i samband därmed.

10 §

Den offentliga förvaltningens informationshanteringsnämnd

Statsrådet utser informationshanteringsnämnden för fyra år i sänder. Nämnden har en ordförande, en vice ordförande samt ledamöter med sakkunskap när det gäller

Betänkande KuUB 4/2026 rd

informationssäkerhet inom den offentliga förvaltningen, interoperabilitet mellan informationssystem och informationslager, statistik eller hantering och arkivering av informationsmaterial. Genom förordning av statsrådet föreskrivs det närmare om informationshanteringsnämndens sammansättning, organiseringen av dess verksamhet och beslutsförfarande samt behörighetskraven för ledamöterna.

21 §

Definition av behovet att förvara informationsmaterial

Om det inte i lag föreskrivs om förvaringstiden för informationsmaterial eller handlingar, ska myndigheten bestämma förvaringstiderna med beaktande av

- 1) i vilken utsträckning informationsmaterialet behövs i myndighetens verksamhet för det ursprungliga användningsändamålet,
- 2) genomförandet och verifieringen av fysiska eller juridiska personers förmåner, rättigheter, förpliktelser och rättssäkerhet,
- 3) rättsverkningarna av avtal eller andra privaträttsliga rättshandlingar,
- 4) de skadeståndsrättsliga preskriptionstiderna, och
- 5) de straffrättsliga preskriptionstiderna.

Efter det att förvaringstiden gått ut ska informationsmaterialen utan dröjsmål arkiveras eller förstöras på ett informationssäkert sätt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Innehållet i informationshanteringsmodellen ska ändras så att det överensstämmer med 5 § 2 mom. 3 punkten inom 18 månader från ikraftträdandet av denna lag.

Utskottets förslag till uttalande

1. *Riksdagen förutsätter att regeringen aktivt följer hur den föreslagna arkiveringslagstiftningen fungerar i praktiken både på fastlandet och på Åland och vid behov utan dröjsmål vidtar åtgärder för att ändra lagstiftningen.*

Betänkande KuUB 4/2026 rd

Helsingfors 29.4.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuula Haatainen sd
vice ordförande Ari Koponen saf
medlem Sandra Bergqvist sv
medlem Maaret Castrén saml
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Pia Hiltunen sd
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Laura Huhtasaari saf
medlem Hanna Kosonen cent (delvis)
medlem Milla Lahdenperä saml
medlem Mia Laiho saml
medlem Pia Lohikoski vänst
medlem Sara Seppänen saf
medlem Markku Siponen cent
medlem Oskari Valtola saml.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen.

Betänkande KuUB 4/2026 rd Reservation

Reservation

Motivering

Det är nödvändigt och välkommet att arkivlagen uppdateras för dagens behov. I lagstiftningen måste man dock noggrannare än i propositionen beakta behoven hos historieforskningen och dem som studerar historia och arkivering samt det regionala kulturarvets betydelse.

Riksarkivets skyldighet att främja forskning

Riksarkivet har meddelat betydande ändringar i sitt nätverk av verksamhetsställen, vilket innebär att flera verksamhetsställen stängs runt om i Finland. Ändringarna har motiverats med ekonomiska orsaker och med övergången till digitala tjänster. Det nedkrympta nätverket av verksamhetsställen kan påverka både forskarnas arbetsförutsättningar och de studerandes möjligheter att få praktisk erfarenhet av hur man utnyttjar arkivmaterial på olika håll i landet. Dessutom kan den regionala försämringen av arkivnätet påverka bevarandet av kulturarvet, sakkunskapen och tillgängligheten i regionerna.

Historisk forskning baserar sig ofta på omfattande kontextuell användning av fysiskt arkivmaterial, och allt material är inte digitaliserat eller sådant att det kan användas ändamålsenligt på distans. Även om material har digitaliserats under 2000-talet, finns för närvarande mindre än tio procent av Riksarkivets material i digital form. Forskarna är i praktiken ännu länge tvungna att beställa material som ännu inte digitaliserats, annars börjar forskningen begränsas till enbart digitaliserat material.

En forskare kan inte heller alltid på förhand veta var de källor som är väsentliga för forskningen finns, så det är omöjligt att sälla fram och beställa dem digitalt. Ibland kan forskaren behöva gå igenom enorma mängder arkivmappar innan de källor som för forskningen framåt hittas. En historiker går i allmänhet igenom tiotals eller hundratals arkivalier för sin forskning, och på plats på ett verksamhetsställe kan forskaren gå igenom tiotals arkivalier per en dag.

En del forskare besöker flera olika arkiv innan alla nödvändiga källor är insamlade, ett arbete som inte kan ersättas med digitala källor utan betydande dröjsmål och andra praktiska svårigheter. Dessutom har forskningsprojekten och finansieringen av dem egna tidtabeller som det kan vara omöjligt att samordna med digitaliseringen av materialet.

De digitala leveranserna är alltså långsamma och motsvarar inte behoven inom forskning och undervisning i historia och arkivering. Även om digitaliseringen till vissa delar kan förbättra tillgängligheten, ersätter den inte användningen av fysiskt material och tillgodoser inte till alla delar forskningens behov.

Nedskärningarna i arkivnätverket påverkar också dem som studerar historia och arkivering, om de leder till att de studerande inte har möjlighet att ta del av originalmaterialet. Detta försvagar studerandenas möjligheter att lära sig källkritik och skilja tillförlitlig information från otillförlitlig. Situationen är oroväckande, eftersom källkritikens betydelse blir allt viktigare under

Betänkande KuUB 4/2026 rd Reservation

den artificiella intelligensens tidevarv. I synnerhet studerande kan ännu inte ha sådan sakkunskap om omfattande arkiv att de kan använda arkiven på ett ändamålsenligt sätt på distans.

Lärdomsprov och forskning som baserar sig på nationellt arkivmaterial, tidsplanen för dem eller finansieringen av dem kan fördröjas och försvåras avsevärt. Historiestuderande i synnerhet i Uleåborg, Joensuu och Jyväskylä hamnar i en sämre ställning. Det handlar i stor utsträckning om utbildnings- och vetenskapspolitik och om regional jämlikhet.

I 18 § i propositionen ingår bestämmelser om avgifter för tjänster och utlämnande av uppgifter. Enligt 1 mom. kan Riksarkivet oberoende av 34 § 1 mom. i offentlighetslagen ta ut avgifter för elektroniskt utlämnande av elektroniska offentliga handlingar som ingår i informationsresursen för arkiv.

Debiteringen av avgifterna kan medföra svårigheter framför allt för studerande som i allmänhet inte kan täcka avgifterna med stipendier, men debiteringen av avgifterna kan också medföra betydande hinder för forskare. Kostnaderna för digitaliseringen vältras alltså över på studerande, forskare, universitet och olika finansiärer av forskning.

Situationen leder i värsta fall till att lärdomsprov och doktorsavhandlingar endast görs om de ämnen vars källor är lättast och förmånligast tillgängliga. Samtidigt går man miste om möjligheterna att bedriva helt ny forskning och försvagar det nationella minnet, som i synnerhet i kristider är en kraft som håller nationen samman.

Förslag

Vi föreslår

*att riksdagen godkänner lagförslagen enligt betänkandet, men 2 och 18 § i lagförslag 1 med ändringar (**Reservationens ändringsförslag**) och*

*att riksdagen godkänner två uttalanden. (**Reservationens förslag till uttalanden**).*

Reservationens ändringsförslag

2 §

Arkivering

(1 mom. som i KuUB)

Arkivfunktionen har till uppgift att säkerställa att handlingar hålls tillgängliga och bevaras, att sköta den informationstjänst som hänför sig till dem, att bestämma handlingars förvaringsvärde och att gallra ut onödigt material. (Nytt)

Arkivfunktionen ska skötas så att den stöder arkivbildaren i dess uppgifter samt tillgodoser enskilda personers och sammanslutningars rätt att få uppgifter ur offentliga handlingar och att enskilda personers och sammanslutningars rättsskydd samt datasekretess har beaktats på behörigt

Betänkande KuUB 4/2026 rd
Reservation

sätt och att tillgången på handlingar som ansluter sig till enskilda personers och sammanslutningars rättsskydd säkerställs och att handlingarna betjänar forskningen som informationskällor. (Nytt)

18 §

Utlämnande av uppgifter ur myndighetshandlingar som överförs till den nationella informationsresursen för arkiv

Riksarkivet har, trots bestämmelserna i 16 § 1 mom. i offentlighetslagen, rätt att i elektronisk form lämna ut uppgifter ur myndighetshandlingar som överförs till den nationella informationsresursen för arkiv. ~~Riksarkivet kan oberoende av 34 § 1 mom. i den lagen ta ut avgifter för elektroniskt utlämnande av elektroniska offentliga handlingar som ingår i informationsresursen för arkiv.~~

(2 mom. som i KuUB)

Reservationens förslag till uttalanden

- 1. Riksdagen förutsätter att man ser till att arkivkällorna är regionalt tillgängliga för forskningsbehov och för att bevara det regionala kulturarvet.*
- 2. Riksdagen förutsätter att studerande inom historia och arkivering fortsatt har lika möjligheter till studier och användning av material vid högskolor på olika håll i Finland.*

Helsingfors 29.4.2026

Pia Lohikoski vänst
Eeva-Johanna Eloranta sd
Tuula Haatainen sd
Pia Hiltunen sd
Mari Holopainen gröna